

Werkdruk | De grote tekorten in de zorg en het onderwijs zijn in principe snel op te lossen. Tienduizenden mensen hebben het juiste diploma, maar doen daar niets mee.

Leraren te over, maar ze staan niet voor de klas

Merijn van Nuland
redactie onderwijs&opvoeding

Tienduizenden mensen met een diploma als verpleegkundige, docent of onderwijsassistent zijn niet werkzaam in het beroep waarvoor ze zijn opgeleid. Dat blijkt uit recent onderzoek van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA).

Die 'stille reserve' is bovendien aanzienlijk groter dan de arbeidsmarkttekorten in het onderwijs en in de zorg. Mocht het dus lukken om een deel van die mensen terug te winnen voor hun oorspronkelijke beroep, dan kan dat flink bijdragen aan het terugdringen van onder meer het lerarentekort.

Op basis van CBS-cijfers berekende het ROA voor het eerst redelijk nauwkeurig dat zeker 62.000 mensen voor de klas mogen staan maar dat op dit moment niet doen. Dat zijn er ruim vier keer zoveel als het geschatte tekort aan docenten in het primair en voortgezet onderwijs, dat eind 2023 op 13.600 voltijdsbanen stond.

Onder mensen met een verpleegkundig diploma is de stille reserve kleiner, maar nog steeds aanzienlijk. Zo'n 28.000 verpleegkundigen zijn buiten de zorgsector werkzaam, terwijl het tekort ongeveer half zo groot is: 14.500 voltijdsbanen. Ook de reserve van onderwijs- en zorgassistenten is veel groter dan het tekort.

"En dat is nog een voorzichtige schatting", zegt hoofdonderzoeker Melline Somers van het ROA, dat onderdeel is van de Universiteit Maastricht. "Door een beperking in de dataset hebben we enkel mensen meegenomen die na het jaar 2000 hun diploma hebben gehaald. Het werkelijke aantal zal dus nog wat hoger liggen."

De cijfers laten volgens Somers zien dat de stille reserve de potentie heeft om de arbeidsmarkttekorten in de beide cruciale sectoren flink te verminderen. "Dat is bovendien efficiënter dan het aantrekken van nieuwe studenten, wat door de politiek vaak als oplossing wordt gepresenteerd. Deze mensen hebben hun diploma immers al."

Het is echter erg lastig om mensen te verleiden terug te keren in het onderwijs of de zorg, blijkt uit eerder onderzoek. Dat wordt nu opnieuw

bevestigd. Afgehaakte verpleegkundigen en docenten zijn op veel fronten namelijk een stuk tevredener dan mensen die wél in het klaslokaal of aan het ziekenhuisbed zijn blijven werken.

Mensen in de stille reserve rapporteerden bijvoorbeeld minder burn-out-symptomen, een betere werk-privébalans en meer controle over hun werktijden. Om een voorbeeld te geven: van de actieve werknemers in de onderwijssector gaf slechts 12,6 procent aan regelmatig autonomie te voelen in het werk. Dat was binnen de stille reserve 47,4 procent.

Uit andere cijfers blijkt dat de stille reserve onder meer in de detailhandel, de zakelijke dienstverlening en bij de overheid werkt. Een ander deel werkt helemaal niet en zorgt full-time voor de kinderen.

In het kort

De 'stille reserve' kan tekorten in de zorg en het onderwijs oplossen

Maar het blijkt uitzonderlijk lastig mensen te verleiden terug te keren

Starters hebben meer begeleiding nodig

Volgens Somers zou het een goed begin zijn als werkgevers terugkerende verpleegkundigen meer controle geven over hun werktijden. Dit kan het beroep met name voor vrouwen met kleine kinderen of met mantelzorgtaken aantrekkelijker maken. Het draaien van nachtdiensten kan voor hen extra belastend zijn.

Ook Kirsten Cuppen van de stichting Blij(f) in het onderwijs denkt dat scholen meer aandacht zouden moeten hebben voor het behouden van jonge docenten.

"Het zou goed zijn als iedere school een degelijk inwerkprogramma heeft. Nu worden jonge docenten nog te vaak in het diepe gegooid. Op een van onze bijeenkomsten sprak ik een docente die daarvoor bij de politie zat. Zelfs zij had zich nog nooit zo onzeker gevoeld, vertelde ze. Met betere begeleiding kunnen we heel wat uitval voorkomen."